

Individ och arbetsmarknadsförvaltningen
Annika Backström
IAF Stab

Datum
2025-11-13

Dnr
IAN-2025-00259-2

Remissvar - Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår nämnden besluta

att godkänna förvaltningens förslag till remissvar och anta det som sitt eget

att överlämna remissvaret till socialdepartementet

Ärendet

Förenklingsrådets förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol är ute på remiss och Sundsvalls kommun är en av remissinstanserna. Individ- och arbetsmarknadsnämnden har ålagts att besvara remissen. Remissvar ska skickas till Socialdepartementet senast 2026-01-20.

Förenklingsrådet föreslår att 8 kap. 15 § i alkohollagen (2010:1622) upphävs, vilket innebär att kravet på att serveringsställen måste ha ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahålla lagad eller på annat sätt tillredd mat för stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten slopas. Detsamma gäller för kravet att serveringsställen ska erbjuda ett utifrån storleken på serveringsstället lämpligt antal sittplatser för matservering. Förenklingsrådet föreslår vidare att kravet att ha ett eget kök för tillredning av mat vid cateringverksamhet (8 kap. 4 § 2 st.) tas bort, samt att vissa förtydliganden görs avseende lokalbegreppet i alkohollagen. I övrigt föreslår Förenklingsrådet inte några ändringar eller lättnader i alkohollagen vad gäller grundförutsättningarna för att beviljas ett serveringstillstånd till allmänheten.

Bakgrund

Förenklingsrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket. Enligt förordning (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket har Förenklingsrådet i uppgift att verka för att minska företagens regelbörda och administrativa kostnader och andra fullgörandekostnader som företagen har till följd av tillämpliga regler. Förenklingsrådet ska inom identifierade områden lämna välmotiverade, konkreta och genomarbetade

förslag till regeringen på förenklingsåtgärder som minskar företagens regelbörda och administrativa kostnader eller på annat sätt underlättar för företag att följa befintliga regelverk. Arbetet ska syfta till att främja svensk konkurrenskraft, innovation och nya affärsmodeller.

Det förenklingsförslag som är föremål för denna utredningsrapport har inkommit till Förenklingsrådet och därefter valts ut för fördjupad utredning och analys. Utredning och beredning av förslaget har genomförts av särskilda utredare på Tillväxtverket, och i arbetet har det även förts dialog med företag, näringslivsorganisationer och berörda myndigheter.

Ärendets tidigare handläggning

Ärendet har inte handlagts tidigare.

Förvaltningens överväganden

Förvaltningen bedömer att förslaget om att helt avskaffa krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol är ett för drastiskt förslag. Det finns många hälsorisker kopplat till detta förslag, både avseende en ökad alkoholkonsumtion och ökade ordningsstörningar. Vi vill också framföra att det finns förenklningar att göra som skulle kunna underlätta för restauranger att bedriva verksamhet utan att man avskaffar alla krav på matservering.

Förvaltningen vill även påtala att Förenklingsrådets utredning innehåller en del tveksamheter rent faktamässigt och att man helt utelämnat diskussioner om att avskaffa matkravet för servering av folköl samt på särskilda boenden för äldre.

Styrdokument och juridik

Prop.1994/95:89 säger att Alkohollagstiftningen har tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. Härav följer att i de fall alkoholpolitiska hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska skall de alkoholpolitiska hänsynen ha företräde. Det förslag som Förenklingsrådet presenterar tar tvärt om uteslutande företagsekonomisk hänsyn vilket innebär att grunden för alkohollagen som skyddslagstiftning minskar drastiskt i värde. Alkohollagen har genom åren reviderats flera gånger, men kopplingen mellan matservering och alkoholservering har alltid upprätthållits.

Ekonomisk hållbarhet

Förslaget om att avskaffa kravet på matservering och eget kök kommer att underlätta för nya restauranger att etablera sig och även innebära att kostnaderna för en nyetablering minskar för näringslivet. Förenklingsrådets utredning visar dock att samhällskostnaderna för hälso- och sjukvård, socialtjänst och rättsväsendet kommer att belastas till förmån för

näringslivets förtjänstmöjligheter. Genom ett avskaffat matserveringskrav förväntas folkhälsokostnaderna öka. Den sammanlagda årliga kostnaden för det offentliga beräknas öka med mellan 51 och 91 miljoner kronor.

Social hållbarhet

Västernorrland ligger idag på fjärde plats i landet när det kommer till flest alkoholrelaterade skador. I hela Sverige beräknas alkoholkonsumtionen kosta samhället ca 103 miljarder kronor per år.

Förenklingsrådets utredning uppger att alkoholkonsumtionen per capita i Sverige succesivt sjunkit under de senaste 20 åren. I utredningens analys beskrivs att det har skett en omfördelning i konsumtionsvanorna, från att konsumera alkohol i hemmet till att göra det på restauranger. Rådets analys visar vidare på att alkoholkonsumtionen i samhället bedöms kunna öka med cirka 150 000 – 270 000 liter alkohol per år till följd av att fler restauranger etableras om kravet på matservering och eget kök avskaffas.

Förenklingsrådets förslag innebär att trenden med minskad alkoholkonsumtion därmed riskerar att brytas vilket kommer att medföra ökade samhällskostnader för olika former av alkoholrelaterade skador eller brott.

Ekologisk hållbarhet

Förslaget om avskaffande av krav på matservering kan medföra ett minskat matsvinn då krogarna idag enligt lag behöver ha viss förberedelse för att kunna tillaga mat långt efter den vanliga serveringstiden. Detta innebär inte sällan att mat behöver kastas om matbeställningar inte kommer in på restaurangen. Detta gäller främst så kallade nöjesrestauranger där större fokus läggs på alkoholservering än på matservering.

Landsbygdssäkring

Ett förenklat regelverk skulle kunna underlätta etablering av serveringsställen på landsbygden om delar av kostnaderna minskar. I synnerhet i områden där besöksunderlaget kan vara mindre än i tätorten och att driva en restaurangverksamhet därmed är mer kostsamt med rådande krav på matservering och eget kök.

Beslutet skickas till

Socialdepartementet.

Förslag till uppföljning

Ingen uppföljning föreslås.

Johan Vikström
Förvaltningsdirektör

Annika Backström
Stabschef

Remissvar "Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol" S2025/01618

Individ- och arbetsmarknadsförvaltningen har fått uppdraget från Kommunstyrelsekontoret att besvara remissen för Sundsvalls kommuns räkning

Sammanfattning

Sundsvalls kommun motsätter sig Förenklingsrådets förslag att avskaffa kravet på matservering och eget kök vid servering. Vi medger att det kan finnas utrymme för förenklingsförslag men av en mindre ingripande art.

Alkohollagstiftningen har tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. Detta innebär att alkoholpolitisk hänsyn ska ha företräde framför näringspolitisk hänsyn. Det förslag som Förenklingsrådet presenterar tar tvärt om uteslutande företagsekonomisk hänsyn vilket innebär att grunden för alkohollagen som skyddslagstiftning väsentligen förändras.

Den utredning som presenteras som grund för förslagen uppfattas som tunn och ensidig. Den innehåller dessutom vissa tveksamma fakta vars underlag inte redovisas och i de förslag som läggs fram utgår man endast från målgruppen restaurang med serveringstillstånd. Vi vill uppmärksamma departementet om att det också krävs att man har matservering för att få servera alkohol vid särskilda boenden för äldre samt vid servering av folköl, dessa omnämns inte alls i Förenklingsrådets utredning eller förslag.

Kommunens synpunkter

Prop.1994/95:89 anger att Alkohollagstiftningen har tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. Härav följer att i de fall alkoholpolitiska

hänsyn ställs mot företagsekonomiska eller näringspolitiska skall de alkoholpolitiska hänsynen ha företräde. Det förslag som Förenklingsrådet presenterar tar tvärt om uteslutande företagsekonomisk hänsyn vilket innebär att grunden för alkohollagen som skyddslagstiftning minskar drastiskt i värde.

Målgruppen för Förenklingsrådets förslag uppfattas uteslutande utgöras av restaurangbranschen och med fokus på att fler ska kunna servera alkohol utan att man ställer allt för höga krav. Vi ställer oss tveksamma till en sådan utveckling.

Utredningen har dessutom väsentliga luckor då den inte alls berör servering av folköl eller servering på särskilda boenden för äldre. Det vore en orimlig konsekvens om det skulle ställas hårdare krav på dessa att servera mat än det gör på restauranger med annan alkoholservering.

De förändringar som föreslås innebär att kvarvarande delar av 8 kapitlet i Alkohollagen ger alla ekonomiskt och personligt lämpliga personer och näringsidkare med eller utan lokal möjlighet att söka serveringstillstånd. Detta kan få stora konsekvenser för såväl alkoholkonsumtion som ordningsläget på kvällar och helger. Vår uppfattning är att dessa inte till fullo övervägts i Förenklingsrådets utredning och Sundsvalls kommun vill påtala vikten av att man noga går igenom de förslag som lagts fram och överväger vilka konsekvenser olika beslut kan få för hälsoskyddet som alkohollagen avser värna om.

Krav på matservering och eget kök avskaffas

Sundsvalls kommun motsätter sig förslaget

Vår uppfattning är att det finns allt för många risker kopplat till detta förslag. Att helt frånga kravet på matservering i samband med servering av alkohol kommer att leda till ett ännu större fokus på alkoholservering vilket medför uppenbara risker för berusningsrelaterade våldsbrott samt olycks- och sjukdomsfall i samband med alkoholservering. Alkohollagens syfte är att vara en skyddslagstiftning och med ett avskaffande av matkravet skulle den grund som Alkohollagen bygger på väsentligen förändras. Lagen har reviderats vid flera tillfällen genom åren, men kopplingen mellan

matservering och alkoholservering har behållits eftersom den bedömts utgöra ett skydd.

I Förenklingsrådets förslag beskrivs bland annat att risker för våldsbrott samt olycks- och sjukdomsfall på grund av alkoholkonsumtion är högst under de tider på dygnet då krav på matserveringen är begränsad på restaurangerna. Den tidsperioden kommer med förslaget om avskaffande av matservering att utökas och fler riskerar att råka illa ut och skadas.

I hela Sverige beräknas alkoholkonsumtionen kosta samhället ca 103 miljarder kronor per år. Förenklingsrådets utredning uppger att alkoholkonsumtionen per capita i Sverige succesivt sjunkit under de senaste 20 åren. I Förenklingsrådets analys beskrivs att det har skett en omfördelning i konsumtionsvanorna, från att konsumera alkohol i hemmet till att göra det på restauranger. Rådets analys visar vidare på att alkoholkonsumtionen i samhället bedöms kunna öka med cirka 150 000 – 270 000 liter alkohol per år till följd av att fler restauranger etableras när kravet på matservering och eget kök avskaffas. Förenklingsrådets förslag innebär att trenden med minskad alkoholkonsumtion kommer att brytas vilket kommer att medföra ökade samhällskostnader för olika former av alkoholrelaterade skador eller brott.

Det kommer att ställas högre krav på kommunerna och Polismyndigheten att genomföra fler tillsyner på serveringsställen för att säkerställa att ordningen och berusningsgraden inte går överstyr om man avskaffar matkravet på restauranger. Detta kräver resurser som redan är ansträngda och den minskning av handläggningsåtgärder som förslagen innebär kommer inte att kompensera ett ökat tillsynsarbete. Det kan även tillkomma krav på serveringsställena själva att ordna med vakt för att hålla ordningen under längre tidsperioder än vad som är vanligt idag. Detta kommer att tillföra en inte oväsentlig kostnad för krögarna.

Sundsvalls kommun vill vidare lyfta en viss oro för vad ett avskaffande av krav på matservering och eget kök kommer att medföra för konkurrenssituationen i restaurangbranschen. Kommer servering av alkohol utan matservering att ta över och göra det svårt för de som fortsatt vill fokusera på matupplevelsen? Vi vill heller

inte se en försämrad kvalitet på den mat som faktiskt serveras på uteställen för att man valt att prioritera alkoholservering.

Reglerna för matservering och eget kök kopplat till serveringstillstånd är svåra och vi kan medge att de skulle kunna underlättas, eller moderniseras, men inte helt på bekostnad av de skyddsåtgärder som de faktiskt syftar till att vara. Sundsvalls kommun ansluter sig i stället till de förslag som lyftes fram i den statliga utredningen *SOU 2024:23 - En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas* som lämnades över till regeringen den 25 mars 2024. Där föreslogs vissa mindre förändringar på alkoholområdet, bland annat att justera formuleringen av matkravet och att tidigare lägga tidpunkten för begränsat matutbud. Dessa förändringar skulle kunna genomföras utan att göra avkall på folkhälsan. Kanske kan ytterligare justeringar av nuvarande krav göras som förenklar men samtidigt bibehåller skyddsaspekterna.

Krav på antal sittplatser och yta som får tas i anspråk av drinkbar tas bort

Sundsvalls kommun instämmer i förslaget.

Sundsvalls kommun vill dock poängtera att även om krav på antal sittplatser avskaffas är det av vikt att det finns någon form av standardkrav på hur serveringsytan ska utformas. Om ytan blir för trång eller har för lite sittplatser kan det lätt uppstå situationer som resulterar i bråk och stök. I synnerhet på serveringar där fokus är alkohol snarare än mat. Det kan även vara svårt för serveringspersonal att upprätthålla en överblick över lokaler som är för stökiga eller saknar tillräckligt med sittplatser.

Det kan även medföra svårigheter för handläggare att göra en konkret bedömning av standard och kvalitet för ett serveringsställe som saknar lokal.

Krav på eget kök vid catering tas bort

Sundsvalls kommun instämmer i förslaget

Servering av mat är såklart en bärande del i all cateringverksamhet och eftersom förslaget ändå innebär att man inte vill införa någon

ändring som påverkar bestämmelsen om att det är tillredd mat som ska serveras för att serveringstillstånd ska kunna ges har Sundsvalls kommun egentligen inga synpunkter.

Det finns dock några andra förslag som bland annat framförts i tidigare utredning (SOU 2024:23) gällande införande av serveringstid för catering som vi gärna ansluter oss till. I synnerhet det förslag som formulerades av Länsstyrelsen i Västra Götalands län, att serveringstid inte anmäls av den som söker tillstånd utan beslutas vid varje enskilt tillfälle av kommunen.

Krav på tillhandahållande av tillredd mat för att få tillfälligt tillstånd tas bort

Sundsvalls kommun motsätter sig förslaget

Kraven på tillhandahållande av tillredd mat vid tillfälliga serveringstillstånd är idag förhållandevis lågt ställda och bör inte utgöra ett hinder för företag som vill servera alkohol vid tillfälliga evenemang. Tillfälliga tillstånd söks ofta vid större evenemang med mycket folk och i dessa situationer finns det en påtaglig risk för överkonsumtion med tillhörande hälsorisker och våldssituationer om alkoholservering inte också sker i samband med matservering.

Sundsvalls kommun ser hellre att man ser över regelverket gällande vad som avses med ett tillfälligt tillstånd och eventuellt kommer med förenklande förslag i detta i stället. Ett tillfälligt tillstånd ska idag inte överskrida 10 tillfällen eftersom det då ska ses som en stadigvarande servering. Det finns dock inget som säger över hur lång tid detta ska räknas eller vilken tid som behöver förflyta för att en ny prövning ska kunna göras om ytterligare tillstånd. Här skulle vi vilja se ett förtydligande och eventuellt en förenkling, både för företag och handläggare.

Krav på brandsäkerhetens omfattning förtydligas

Sundsvalls kommun instämmer i förslaget

Vi uppfattar att det är bra att förslaget också reglerar utomhusservering och utomhusevenemang.

Konsekvensbeskrivning

Förenklingsrådets utredning anger att reglerade öppettider, tillsyn och utbildningskrav för personal ger en strukturell ram som begränsar konsumtionsrelaterade skador. Och att i jämförelse med konsumtion i hemmet eller andra oreglerade miljöer innebär serveringsmiljöer ofta lägre risk. I utredningen beskrivs att det finns ett utbildningskrav på serveringspersonalen, vilket inte stämmer. I förra alkohollagen fanns ett krav om att tillståndshavare skulle ha genomfört en alkoholutbildning, men detta krav finns inte i nuvarande alkohollag. Utredningen antyder också att det skulle vara ett mer problematiskt berusningsdrickande i hemmen och att det finns ett bättre skydd för medborgare som går ut på lokal och dricker alkohol under mer social kontroll.

Sundsvalls kommun ställer sig tveksam till detta. Det är självklart inte bra med en hög alkoholkonsumtion i hemmet, men om konsumtionen i stället sker i restaurangmiljö uppstår egentligen bara en annan sorts risker. Serveringspersonal har bara en överblick över situationer så länge de uppstår på stället. Vad som händer när en person har lämnat serveringsstället är dock utom kontroll och tillsyn och här uppstår en annan form av risker jämfört med i hemmet. Risker som är kopplade till våld och olycksfall ökar i stället här.

Förenklingsrådets utredning visar att samhällskostnaderna för hälso- och sjukvård, socialtjänst och rättsväsendet kommer att belastas till förmån för näringslivets förtjänstmöjligheter. Genom ett avskaffat matserveringskrav förväntas folkhälsokostnaderna öka. Den sammanlagda årliga kostnaden för det offentliga beräknas öka med mellan 51 och 91 miljoner kronor. Sundsvalls kommun vill att man särskilt uppmärksammar och bedömer om detta är kostnader som är värda att ta för att underlätta alkoholservering på restauranger.

Slutligen vill Sundsvalls kommun påtala att det, vid ett eventuellt införande av Förenklingsrådets förslag om att avskaffa kravet på matservering och eget kök, är önskvärt att genomföra en uppföljning och utvärdering, förslagsvis fem år efter införandet. Vi behöver följa upp vilka konsekvenser avskaffandet av kraven inneburit för folkhälsan. Om man beslutar om en sådan uppföljning bör man även

överväga att de som beviljas förenklade tillstånd ska få dessa tidsbestämda, i likhet med införandet av Gårdsförsäljning.

Remissvar från Individs- och arbetsmarknadsnämnden i Sundsvalls kommun

S2025/01618 – Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol

Individs- och arbetsmarknadsnämnden i Sundsvalls kommun har tagit del av remissen och vill lämna följande synpunkter. Nämnden delar uppfattningen att alkohollagen även fortsättningsvis ska vara en social skyddslagstiftning och att folkhälsan samt skyddet mot alkoholens skadeverkningar utgör lagens överordnade syfte. Mot denna bakgrund är det viktigt att matkravet fortsatt ingår i lagens struktur.

Nämnden bedömer samtidigt att det finns behov av att modernisera och tydliggöra hur matkravet tillämpas i praktiken. I många situationer är det inte matutbudet i sig som skapar trygghet, utan snarare ordning, överblickbarhet och tillgång till personal med kompetens att hantera alkoholservering. För att regelverket ska vara proportionerligt och ändamålsenligt behöver det kunna ta höjd för olika typer av verksamheter och risknivåer.

När det gäller tillfälliga serveringstillstånd anser nämnden att nuvarande utformning av matkravet kan upplevas som oproportionerlig vid kortvariga kultur- och musikevenemang med låg riskprofil och tydligt avgränsade serveringsmoment. I dessa situationer bör det finnas möjlighet att uppfylla matkravet genom en mer flexibel tillämpning, exempelvis genom lättare måltider eller enklare servering, förutsatt att ordnings- och nykterhetskraven upprätthålls.

Vid idrottsevenemang kan risknivån vara högre och mer varierande, vilket innebär att en individuell bedömning fortsatt bör göras för att säkerställa att arrangören kan garantera ordning och nykterhet.

Nämnden anser även att det bör övervägas om matkravet kan tillämpas mer proportionerligt vid uteserveringar. Dessa är redan föremål för omfattande ordningskrav, avgränsningar och tillsyn, och uppfattas i praktiken ofta som sociala mötesplatser snarare än traditionella restauranger. En mer flexibel tillämpning av matkravet kan här bidra till ett levande stadsliv utan att trygghetsaspekterna åsidosätts.

Vidare bedömer nämnden att det finns skäl att möjliggöra en tydligare uppdelning mellan köksdrift och nöjesverksamhet. För restauranger som efter en viss tidpunkt på kvällen övergår till ren nöjesverksamhet bör matkravet kunna uppfyllas genom ett enkelt och begränsat utbud, samtidigt som ordningskraven skärps. I dessa fall är det mer ändamålsenligt ur trygghetssynpunkt att ställa krav på utbildad serveringspersonal och ordningsvakter än att upprätthålla fullt matutbud. En sådan anpassning stärker både ordningen och förutsättningarna för en korrekt tillämpning av alkohollagens intentioner.

Nämnden är positiv till förenklingar som bidrar till ökad rättssäkerhet, tydligare tillämpning och minskad administrativ belastning för både företagare och myndigheter.

Sammanfattningsvis anser Individs- och arbetsmarknadsnämnden i Sundsvalls kommun att matkravet bör ligga fast som en del av alkohollagens skyddsstruktur, men att regelverket behöver tydliggöras och ges ökad flexibilitet i tillämpningen, särskilt vid tillfälliga

evenemang, uteserveringar och sena öppettider. Dessa justeringar bedöms kunna genomföras utan att alkohollagens skyddsaspekter försvagas och skulle ge ett mer proportionerligt och ändamålsenligt regelverk i takt med förändrade serveringsformer och verksamhetsbehov.